

POEZIE IN SPREEK- EN GEBARENTAAL

Tijdens de cyclus POEZIE IN SPREEK- EN GEBARENTAAL vond er een uitwisseling plaats tussen horende en dove dichters, tussen spreektaal en gebarentaal, tussen poëzie en gebarenpoëzie.

Nederlandse Gebarentaal is een volwaardige taal, met een eigen grammaticale structuur en lexicon. De taal wordt door het merendeel van de dove mensen in Nederland gebruikt. De waarde van deze visuele taal is meer dan honderd jaar ontkend en het gebruik ervan zelfs verboden. Hoewel er nog steeds geen systematisch onderwijs in gebarentaal op de dovenscholen wordt gegeven, is de houding ten opzichte van de taal de laatste jaren aanzienlijk positiever geworden. Ook horende mensen, die niets met doven te maken hebben, worden in toenemende mate getroffen door de schoonheid van de taal en het visuele karakter ervan.

Gebarenpoëzie is een kunstvorm in gebarentaal, zoals poëzie een kunstvorm in de verbale taal is. Gebarenpoëzie maakt gebruik van de bouwstenen van de gebarentaal: de vorm, beweging, plaats en palmrichting van de hand, gezichtsexpressie en lichaamshouding.

De deelnemers

De deelnemers van de cyclus POEZIE IN SPREEK- EN GEBARENTAAL waren het literair theater Branoul, Vitaal, het Handtheater en drie horende dichters. Theater Branoul is sinds 1987 gevestigd in de Maliestraat 12 in Den Haag. Het is een klein theater met 49 Deux Chevauxstoelen waar men kan genieten van literatuur in theatervorm. Het theater ontleent zijn naam aan de olifant Branoul, de hoofdpersoon in het verhaal 'Het Mannetje in de Kop en de Vis' van Anton Koolhaas. Theater Branoul biedt 160 literaire avonden, schrijversvonden, boekpresentaties en theatervoorstellingen per seizoen. In dit theater vindt de cyclus Poëzie IN SPREEK- EN GEBARENTAAL plaats.

Vitaal is een ontwerpbureau voor visuele communicatie, gespecialiseerd in het visualiseren van gebarentaal. Behalve activiteiten als het vertalen van twee kinderboeken vanuit het Noors naar het Nederlands en de Nederlandse gebarentaal, zijn twee medewerkers van het buro, Ruud Janssen (horend) en Toni Bloem (doof) ook als samenstellers betrokken bij de serie De Gebarenwinkel, die door de VPRO televisie wordt uitgezonden. Vitaal is medeorganisator van de cyclus en draagt zorg voor de registratie.

Handtheater is een collectief van dove acteurs, die zich ten doel stellen theater in gebarentaal te brengen voor een doof en horend publiek, bestaande toneelstukken in Nederlandse Gebarentaal te vertalen, nieuwe stukken te schrijven en workshops te verzorgen in gebarentaal en non verbale expressie. Het collectief bestaat uit Marja Bönker, Jean Couprie, Wim Emmerik, John van Gelder en Gert-Jan de Kleer. Het Handtheater is de organisator van het Nationale Gebarenfestival, dat in de laatste week van september plaats vond in theater de Brakke Grond in Amsterdam en medeorganisator van het Internationale Gebarentheater Festival, dat zich in de maand november in vier Amsterdamse theaters dagelijks afspeelde.

Alle acteurs van het Handtheater deden mee aan de voorstellingen van deze cyclus in samenwerking met de dichters Ernst van Altena, Neeltje Maria Min en Simon Vinkenoog.

Het programma

De voorstellingen vonden plaats op woensdagavond 14 maart, 11 april en 16 mei 1990. Tijdens iedere voorstelling werkten een horende dichter en twee dove dichters samen.

Begin februari ontving Ernst van Altena een videoband van de dove dichters, met drie gedichten in Nederlandse Gebarentaal. Ernst van Altena heeft deze gedichten vertaald in poëtische schrijftaal.

Twee dove dichters ontvingen van hem drie gedichten in schrijftaal en vertaalden deze naar de Nederlandse Gebarentaal.

Op de avond van de voorstelling lieten de dove dichters eerst de gedichten zien die zij aan Ernst van Altena hadden gegeven, waarna deze de vertaling declameerde die hij had geschreven. Vervolgens bracht hij de gedichten, die hij aan de dove dichters heeft gegeven, waarna deze de gedichten in de Nederlandse Gebarentaal declameerden.

Na afloop werd het publiek in de gelegenheid gesteld opmerkingen te maken en vragen te stellen.

Tijdens de tweede avond vond er een ontmoeting plaats op dezelfde wijze tussen spelers van het Handtheater en de dichteres Neeltje Maria Min en op de derde avond werkten het Handtheater en Simon Vinkenoog samen.

Op iedere avond hield Tony Bloem een lezing over de Nederlandse Gebarentaal en gebarenpoëzie. Een tolk was aanwezig om de communicatie tussen spelers en publiek te vergemakkelijken.

De cyclus had een experimenteel karakter. Na afloop werd bekeken of en hoe deze cyclus op andere plaatsen in Nederland kon worden herhaald. Op zondagmiddag 21, dinsdagavond 23 en woensdagavond 24 april 1991 verzorgden Handtheater en Ernst van Altena een poëzicyclus in theater De Balie in Amsterdam.

De gedichten

De volgende gedichten werden vertaald van het Nederlands naar de Nederlandse Gebarentaal:

Ernst van Altena

- Rondeel op ruilverkaveling
- Het kamerlid
- Ijmond
- Oase

Neeltje Maria Min

- De hele dag bleef het me bij
- De kamer is er een op schaal
- Twee zusjes zitten voor het raam
- Zij stonden voorover gebogen

Simon Vinkenoog

- Cellosonate van Ernst Bloch
- Het toeval wil

- De feestroes

De volgende gedichten werden vertaald van Nederlandse Gebarentaal in

John van Gelder

- Achter glas
- Zeedromen
- Indiase vrouw

Wim Emmerik

- De ontmoeting
- Rosse buurt
- Yin-yang

Jean Couprie

- Erfenis
- Het circus

Gert-Jan de Kleer

- Reïncarnatie
- Tramijn Begeerte
- Kringloop
- De sirene